

Беляєва Людмила Анатоліївна,
*к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Навчально-науковий інститут «Каразінський банківський інститут,
Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна
м. Харків, Україна*

СУЧАСНІ УМОВИ ОПОДАТКУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

В Україні основними представниками сільського господарства є фермерські господарства. За даними Державної служби статистики України на 01.02.2020 року фермерські господарства посідають 6 місце за кількістю юридичних осіб за організаційно-правовою формою господарювання, у Харківській області їх кількість зросла з 1334 у 2011 році до 1736 на 01.01.2020 році [1].

В Україні роль фермерських господарств є важливою у аграрному секторі і вимагає уваги до існуючих у них проблем: недосконалість законодавчої бази; слабка підтримка з боку держави, слабкий розвиток інфраструктури збуту, переробки і зберігання продукції; недостатність методичного забезпечення діяльності фермерських господарств. Державою розроблена стратегія розвитку аграрної галузі на 2021-23 рр. та затверджені форми фінансової підтримки розвитку фермерських господарств. Основними напрямками є формування аграрної політики, зменшення інвестиційних ризиків, протидія агрорейдерству, пільгова система страхування, підготовка кадрів для сільського господарства, технічне переобладнання.

Фермерські господарства є формою підприємницької діяльності громадян із створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих для ведення фермерського господарства. Фермерське господарство підлягає державній реєстрації як юридична особа або фізична особа – підприємець і для них передбачені два види системи оподаткування: загальна та спрощена.

Загальна система оподаткування фермерського господарства має право на існування, але не завжди приваблює сільгосптоваровиробників, при тому що податок на прибуток вважається найбільш об'єктивним і сплачується з отриманого чистого доходу (прибутку). Основною вимогою є те, що витрати понесені фермерським господарством повинні бути пов'язані з його господарською діяльністю, фактично сплачені та документально підтверджені.

Перевагою, серед фермерських господарств, користується спрощена система оподаткування, до якої відносять платників єдиного податку 2, 3 або 4 групи. Як показує практика, найбільш розповсюдженою формою серед фермерів є реєстрація платниками єдиного податку 4 групи. Найважливішим показником для цього є розрахунок частки сільськогосподарського товаровиробництва у загальному обсязі діяльності за попередній рік, яка повинна бути не менше ніж 75%. Дана інформація є обов'язковою і надається у додатку до податкової

декларації. Для платників 4 групи об'єктом оподаткування є не прибуток, а площа власних та орендованих сільгоспугідь, а базою для нарахування є нормативна грошова оцінка одного гектара відповідних земельних ділянок. Ставки єдиного податку 4 групи встановлені п. 293.9 ПКУ у відсотках до нормативної грошової оцінки одного гектара відповідних категорій земель [2].

Слід зазначити, що кожна окрема ділянка землі, що надається в оренду має свою нормативно грошову оцінку і кожен орендодавець, за своїм бажанням, може оформити необхідні документи для її отримання. У разі, якщо на земельну ділянку відсутня нормативно грошова оцінка, вартість за 1 га нараховується згідно вартості за регіоном та категорії земельної ділянки у поточному році.

З урахуванням площі земель, нормативної оцінки та ставки податку, спочатку визначається річна сума єдиного податку, а потім вона розподіляється на 4 квартали: 10%-10%-50%-30%. У третьому кварталі відсоток сплати податку найвищий, це пов'язано з тим, що у сільськогосподарських підприємств, дохід зазвичай з'являється саме в цей квартал, через їх спеціалізацію, бо саме в цей період йде збір урожаю і відповідно його продаж у більшості випадків.

Питання земельних відносин в частині нарахування і сплати податків у фермерських господарствах має певні відмінності порівняно з іншими формами господарювання. Платниками земельного податку є власники земельних ділянок, земельних паїв та землекористувачі, а об'єктами оподаткування – земельні ділянки, які перебувають у власності або користуванні, та земельні паї.

Найчастіше земля, яка є в наявності у фермерського господарства знаходиться в оренді і воно сплачує орендну плату відповідно до договорів оренди. Як орендар земельного паю і податковий агент, під час розрахунку з орендодавцями утримує податок з доходів фізичних осіб від надання в оренду земельної ділянки сільськогосподарського призначення за ставкою 18% та військовим збором за ставкою 1.5 %. При цьому об'єкт оподаткування визначається виходячи з розміру орендної плати, зазначеної в договорі оренди, але не менше ніж мінімальна сума орендного платежу, встановлена законодавством з питань оренди землі. Звітністю, щодо оренди земельних паїв, є відомість з нарахування орендної плати з утриманням ПДФО та Військового збору.

Стосовно орендованих земель комунальної власності, подається відповідна декларація «Земельний податок або орендна плата за земельні ділянки державної або комунальної власності з плати за землю» і сплачується податок до державного бюджету.

Також під час вирощування продукції, у разі виробничої потреби у найбільш напружені періоди сільськогосподарських робіт, залучаються до роботи наймані працівники на умовах трудового договору і фермерське господарство також є податковим агентом і платником ПДФО і Військового збору.

Фермерські господарства нараховують і сплачують Єдиний соціальний внесок з доходів членів фермерського господарства та найманих працівників за загальною ставкою 22 відсотки.

Фермерські господарства можуть бути платником податку на додану вартість (далі ПДВ) на загальних умовах і працювати з платниками ПДВ, тобто мають право на податковий кредит. Щомісячно подається податкова декларація

з податку на додану вартість та сплачується податкове зобов'язання. Розглядаючи методику обліку та звітності з ПДВ необхідно зазначити, що відповідно до чинного податкового законодавства України, в обліку та звітності з ПДВ вибраний найскладніший підхід щодо обліку податкових зобов'язань та податкового кредиту з ПДВ. Він полягає у поєднанні системного бухгалтерського обліку та несистемного податкового обліку шляхом визнання доходів одночасно двома способами (за першою з подій). Головною особливістю бухгалтерського та податкового обліку ПДВ є дата визнання податкового кредиту та податкового зобов'язання. У зв'язку із сезонністю виробництва в сільському господарстві виникнення податкового зобов'язання та податкового кредиту з ПДВ має розбіжність у часі. Перед початком весняних робіт відбувається активний процес закупівлі насіння, пального, добрив, засобів захисту рослин, запасних частин, що приводить до виникнення податкового кредиту з ПДВ. Реалізація продукції, коли у фермерського господарства виникає податкове зобов'язання з ПДВ, починається тільки з липня.

Розглянувши основні напрями оподаткування фермерських господарств слід зазначити, що найбільш об'єктивною є загальна система оподаткування. У платників єдиного податку 2 групи (у межах до 20 % від МЗП) обмежений граничний обсяг річного доходу 1,5 млн грн і до 10 найманих працівників, що не завжди є доцільним. Єдиний податок 3 групи є простий в обчисленні, але при наявності збитків або низької рентабельності виробництва, більш доцільним є перехід на загальну систему оподаткування. Платники єдиного податку 4 групи звільнені від сплати: податку на прибуток; земельного податку за орендовані ділянки у фізичних осіб для своєї діяльності, рентної плати за спеціальне використання води.

Перевагою платників єдиного сільськогосподарського податку є відносно не високі (порівняно з податком на прибуток) їх ставки, відсутність зв'язку з результатами діяльності, звільнення від сплати частини податків. Особо ефективним є використання єдиного податку для прибуткових і високорентабельних господарств, а також, для невеликих за обсягом земельних площ, тому як єдиний податок 4 групи залежить від розміру земельних ділянок.

Список використаних джерел

1. Харківська область у 2019 році (статистичний щорічник) Головне управління статистики у Харківській області URL: <http://surl.li/hkqt> (дата звернення: 25.11.2020р.).
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://surl.li/hkqv> (дата звернення: 25.11.2020р.)